

ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับผลของการเป็นบุคคลล้มละลายกับการรับราชการทหาร¹

ภาณุชนาถ เจิดรัมย์²

เนื่องจากสถาบันทหารถือเป็นองค์กรหนึ่งที่มีความสำคัญต่อประเทศไทยมาตั้งแต่อดีต และถือเป็น
ร้วของชาติที่มีหน้าที่ปกป้องอธิปไตยของชาติให้คงอยู่ ฉะนั้นข้าราชการทหาร จึงเป็นบุคคลที่มีความสำคัญ
อย่างยิ่งกับประเทศ แต่ปัจจุบันกองบัญชาการกองทัพไทยกำลังประสบปัญหาการขาดแคลนข้าราชการทหาร
ที่มีความสามารถ ทั้งด้วยกรณีที่ต้องคัดกำลังเข้าสู่ภาวะเกษียณอายุราชการตามกำหนดระยะเวลาแต่ละปี
และจากกรณีที่ถูกล้างปลดให้ออกจากราชการ ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาในกรณีที่เกิดจากการถูกล้างปลดให้ออกจาก
ราชการของทหารนั้น สาเหตุที่ทหารมักจะถูกล้างปลดนั้นส่วนใหญ่มักมาจากสาเหตุของการกระทำผิดวินัย หรือ
การกระทำอื่น ๆ ตลอดจนการโดนปลดอันเนื่องมาจากคุณสมบัติของข้าราชการทหารเองซึ่งคุณสมบัติที่ว่านี้
คือ การเป็นบุคคลล้มละลาย โดยคุณสมบัติดังกล่าวนี้ส่งผลโดยตรงต่อทั้งบุคคลที่เป็นข้าราชการทหารและ
บุคคลที่จะสมัครเป็นข้าราชการทหาร

เนื่องจากกฎหมายของไทยหลายฉบับได้กำหนดให้การเป็นบุคคลล้มละลายเป็นลักษณะต้องห้ามใน
การดำรงตำแหน่ง กล่าวคือหากบุคคลใดอยู่ในสถานะเป็นบุคคลล้มละลายแล้วย่อมไม่สามารถที่จะสมัครเข้า
รับราชการหรือเข้ารับการคัดเลือกให้ดำรงตำแหน่งทางราชการได้ และการเป็นบุคคลล้มละลายยังเป็นเหตุ
แห่งการพ้นจากตำแหน่งด้วย เพราะบุคคลที่กลายเป็นบุคคลล้มละลายคือ บุคคลที่ถูกศาลตัดสินให้มีสถานะ
เป็นบุคคลล้มละลาย ซึ่งการที่บุคคลใดจะกลายเป็นบุคคลล้มละลายได้นั้นปัจจุบันไม่ได้มีเหตุมาจากการที่
บุคคลนั้นกระทำการทุจริตเพียงอย่างเดียวแต่หากมีเหตุมาจากการมีหนี้สินล้นพ้นตัวหรือมีหนี้สินมากจนไม่
สามารถชำระเงินคืนเจ้าหนี้ได้ด้วยเกิดจากสภาพคล่องและการบริหารเงินที่ผิดพลาด ซึ่งอาจเป็นเพราะค่าเงิน
ผันเปลี่ยน ปัญหาทางเศรษฐกิจ และผลกระทบที่เกิดจากภาระที่ต้องแบกรับจากค่าใช้จ่ายที่มีราคาแพง ซึ่งจะ
เห็นว่าปัจจุบันสิ่งที่จำเป็นในการดำเนินชีวิตทั้งอุปโภคและบริโภคนั้นมีราคาที่สูงขึ้นตลอดจนเหตุสุดวิสัยที่
อาจเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา แต่ทั้งนี้ ก็เชื่อว่าการเป็นบุคคลล้มละลายจะสามารถบ่งชี้ได้ว่าบุคคลนั้นเป็นคนไม่ดี
แต่เพียงเพราะเหตุปัจจัยหรือปัญหาส่วนตัวบางอย่างที่ทำให้ต้องเป็นบุคคลล้มละลายเท่านั้นเอง แต่ผลในทาง
กฎหมายของการเป็นบุคคลล้มละลายสำหรับข้าราชการทหารนั้นกลับส่งผลกระทบต่อการดำรงตำแหน่ง
ของข้าราชการทหารและผู้ที่จะสมัครเป็นข้าราชการทหาร เนื่องจากพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการทหาร
พุทธศักราช 2483 ประกอบกับข้อบังคับกระทรวงกลาโหมว่าด้วยการบรรจุ ปลด ย้าย เลื่อน และลดตำแหน่ง

¹บทความนี้เรียบเรียงจากการศึกษาอิสระ เรื่อง ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับผลของการเป็นบุคคลล้มละลายกับการรับ
ราชการทหาร โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์ ดร.กัลยา ตันศิริ และคณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์
ประเสริฐ ตันศิริและรองศาสตราจารย์สุรณี รัตนวราห

²นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต (วิทยาเขตบางนา) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ข้าราชการกลาโหม พ.ศ.2502 ได้วางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับข้าราชการทหารไว้อย่างชัดเจน แต่หลักเกณฑ์และเงื่อนไขบางประการที่กฎหมายกำหนดไว้ยังคงมีช่องว่างที่ทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ข้าราชการทหารอยู่ดังประเด็นที่ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาดังต่อไปนี้

ประเด็นที่หนึ่งปัญหาเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลายในการสมัครเข้ารับราชการทหาร

การเป็นบุคคลล้มละลายถือเป็นลักษณะต้องห้ามในการดำรงตำแหน่งของราชการ จึงส่งผลทำให้ผู้ที่มีสถานะเป็นบุคคลล้มละลายจึงไม่สามารถประกอบอาชีพข้าราชการได้ ทั้งนี้รวมไปถึงการเป็นข้าราชการทหารด้วย เพราะตามระเบียบกระทรวงกลาโหมว่าด้วยการบรรจุ การโอน และการบรรจุกลับเข้ารับราชการ พ.ศ.2529 ข้อ 5 ที่ระบุเกี่ยวกับคุณสมบัติของบุคคลที่จะสมัครเข้ารับราชการเป็นข้าราชการทหาร โดยระบุในข้อ 5.6 ว่าบุคคลนั้นต้อง “ไม่เป็นผู้นี้สินล้นพ้นตัวหรือเป็นบุคคลล้มละลายตามคำพิพากษาของศาล” และประกอบกับข้อบังคับทหารว่าด้วยข้าราชการกลาโหมพลเรือนที่เกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้สมัครเข้ารับราชการตามข้อ 2 (6) ว่าต้อง “ไม่เป็นผู้นี้สินล้นพ้นตัว”

ดังนั้น การที่ระเบียบกระทรวงกลาโหมว่าด้วยการบรรจุ การโอน และการบรรจุกลับเข้ารับราชการ พ.ศ.2529 ข้อ 5.6 ประกอบกับข้อบังคับทหารว่าด้วยข้าราชการกลาโหมพลเรือนข้อ 2 (6) ซึ่งเป็นกฎหมายที่กำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้สมัครเข้ารับราชการนั้น ทำให้บุคคลที่มีสถานะภาพเป็นบุคคลล้มละลายตามที่ศาลสั่งนั้น ไม่แม้แต่จะมีโอกาสในการเป็นข้าราชการทหารได้เลย อย่างไรก็ตาม การที่กฎหมายได้กำหนดเช่นนี้ถือเป็นการจำกัดเสรีภาพในการประกอบอาชีพของบุคคลและเป็นการจำกัดสิทธิของบุคคลในการสมัครเข้ารับราชการทหาร ซึ่งขัดกับหลักกฎหมายตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ที่ได้ให้การรับรองไว้ ทั้งที่สิทธิและเสรีภาพดังกล่าวนี้รัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้บัญญัติไว้อย่างชัดเจนตามมาตรา 40 ประกอบมาตรา 26 และมาตรา 27 ที่ว่าบุคคลย่อมมีเสรีภาพในการประกอบอาชีพ และการจำกัดสิทธิและเสรีภาพกระทำได้เท่าที่จำเป็นเท่านั้นซึ่งในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพนั้นจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพมิได้ เนื่องจากมนุษย์มิได้อยู่เพียงลำพังในสังคมบุคคลทุกคนต่างก็สมควรได้รับการรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพโดยเสมอภาคและปราศจากการเลือกปฏิบัติ โดยไม่ควรมีบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือกลุ่มบุคคลใดบุคคลหนึ่งต้องถูกกระทบสิทธิและเสรีภาพหรือต้องถูกจำกัดสิทธิเพื่อให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือกลุ่มบุคคลใดบุคคลหนึ่งสามารถใช้สิทธิของตนได้อย่างไม่จำกัด

ประเด็นที่สองปัญหาเกี่ยวกับการปลดข้าราชการทหารออกจากประจำการ กรณีต้องคำพิพากษาให้เป็นบุคคลล้มละลาย

โดยทั่วไปโอกาสที่จะเกิดเหตุการณ์โดนฟ้องให้ล้มละลายมักเกิดขึ้นได้กับทุกคน ถ้าหากว่าบุคคลนั้นมียอดหนี้สูงเกินกว่าที่พระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 ได้กำหนดไว้และหากว่าบุคคลนั้นเป็นข้าราชการแล้วนั้น เมื่อศาลล้มละลายสั่งแล้วก็จะถูกปลดออกจากข้าราชการ เพราะถือว่าขาดคุณสมบัติตามระเบียบหรือข้อกำหนดในราชการนั้น แต่ไม่ใช่ต้องถูกปลดเพราะผิดวินัย และเมื่อมีข้อเท็จจริงปรากฏว่าศาลได้มีคำพิพากษาให้บุคคลผู้ดำรงตำแหน่งตามที่กฎหมายกำหนดเป็นบุคคลล้มละลายย่อมทำให้สถานภาพ

ของบุคคลนั้นเปลี่ยนเป็นบุคคลล้มละลายตั้งแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษาให้ล้มละลาย (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1748/2498) ดังนั้นจากหลักเกณฑ์การปลดข้าราชการออกจากประจำการ หากต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้เป็นคนล้มละลายเพราะทำหนี้สินขึ้นหรือคำพิพากษาถึงที่สุดในคดีแพ่ง

ทั้งนี้ในกรณีที่ข้าราชการทหารถูกปลดออกจากตำแหน่งด้วยเหตุแห่งการ โดยศาลสั่งให้เป็นบุคคลล้มละลายนั้นย่อมส่งผลกระทบต่อการดำรงตำแหน่งราชการ เพราะข้อบังคับทหารว่าด้วยข้าราชการกลาโหมพลเรือน มีหลักเกณฑ์ให้ข้าราชการทหารการออกจากตำแหน่ง เมื่อปลดออก (ข้อ 1 (4)) กรณีตามมติสภากลาโหม ครั้งที่ 3/07 เมื่อ 26 มิ.ย.07 เรื่องการหมุนเวียนกำลังพลตามบันทึกข้อความส่วนราชการ สม. ที่ กท 0201/ว.13738 วันที่ 8 ก.ค.07 เรื่องการหมุนเวียนกำลังพล ในการประชุมสภากลาโหมครั้งที่ 3/07 เมื่อ 26 มิ.ย.07 ที่ประชุมได้พิจารณาเรื่องการหมุนเวียนกำลังพลแล้วมีมติตามหมายเลข 2 จากหลักเกณฑ์การปลดข้าราชการออกจากประจำการหากต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้เป็นคนล้มละลายเพราะทำหนี้สินขึ้น หรือต้องคำพิพากษาถึงที่สุดในคดีแพ่ง ด้วยเหตุนี้จึงทำให้เกิดข้อกังขาว่า การที่ข้าราชการคนนั้นต้องคำพิพากษาให้เป็นบุคคลล้มละลายกลับต้องถูกปลดจากการเป็นข้าราชการ ซึ่งกฎหมายไม่ได้มีเงื่อนไขหรือข้อยกเว้นไว้เกี่ยวกับสาเหตุแห่งการต้องเป็นบุคคลล้มละลาย เนื่องจากผู้ที่มีหนี้สินล้นพ้นตัวหรือเหตุแห่งพิพากษาถึงที่สุดให้เป็นคนล้มละลายในคดีแพ่งนั้นเกิดได้จากหลายสาเหตุอาจจะตั้งใจและไม่ตั้งใจ ดังนั้นจึงควรมีหลักข้อยกเว้นโดยต้องพิจารณาเป็นราย ๆ ไปตามกรณี ทั้งนี้จะได้ไม่เป็นเหตุให้เกิดผลเสียที่ไม่เป็นธรรมต่อผู้นั้น

เพราะการถูกสั่งปลดออกจากราชการนั้น ทำให้บุคคลนั้นเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์แห่งตำแหน่งหน้าที่เป็นอันมาก และมีผลต่อจรรยาบรรณทางวิชาชีพและความน่าเชื่อถือของตัวบุคคลนั้นด้วย

ประเด็นที่สามปัญหาเกี่ยวกับสิทธิในการขอกลับเข้ารับราชการทหารใหม่ กรณีปลดออกจากข้าราชการเพราะต้องคำพิพากษาให้เป็นบุคคลล้มละลาย

เนื่องจากข้าราชการทหาร คือบุคคลที่เข้ารับราชการทหารประจำการ ข้าราชการกลาโหม และพลเรือนที่บรรจุในอัตราทหาร ในหน่วยงานทางการทหารซึ่งสังกัดกระทรวงกลาโหมหรือกองทัพไทย แต่หากข้าราชการทหารคนใดมีเหตุให้ต้องพ้นจากราชการไม่ว่าจะเป็นกรณีใด ๆ กฎหมายกำหนดให้สามารถกลับเข้ารับราชการได้ตามเงื่อนไขและหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด ซึ่งเป็นไประเบียบกระทรวงกลาโหมว่าด้วยการบรรจุผู้ได้รับอนุมัติจากคณะรัฐมนตรีให้ลาออกจากราชการไปปฏิบัติงานใด ๆ กลับเข้ารับราชการใหม่ พ.ศ.2528 ข้อ 3 ประกอบกับระเบียบกระทรวงกลาโหมว่าด้วยการบรรจุ การโอน และการบรรจุกลับเข้ารับราชการ พ.ศ.2529 ที่ระบุไว้ในข้อ 4 และข้อ 9 ว่าด้วยหลักเกณฑ์และคุณสมบัติของบุคคลที่เคยรับราชการในกระทรวงกลาโหมให้กลับเข้ารับราชการใหม่

ทั้งนี้ จากระเบียบกระทรวงกลาโหมทั้ง 2 ฉบับนี้ กลับพบว่ากฎหมายไม่ได้ระบุเกี่ยวกับบุคคลที่ออกจากราชการในกรณีที่ถูกล้มล้างให้เป็นบุคคลล้มละลาย โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาคุณสมบัติตามระเบียบกระทรวงกลาโหมว่าด้วยการบรรจุ การโอนและการบรรจุกลับเข้ารับราชการ พ.ศ.2529 ข้อ 9 กฎหมายกลับไม่ได้ระบุคุณสมบัติของบุคคลที่เป็นบุคคลล้มละลายไว้ว่าให้สามารถกลับเข้ารับราชการใหม่ได้ แม้จะอยู่ในเงื่อนไขระยะเวลาราชการตามที่กฎหมายกำหนดเหตุเพราะเข้าข้อยกเว้นตามข้อ 9.3.2 บทพร่องในศีลธรรม

อันดีตามมติสภาภิบาลครั้งที่ 3/07 ที่ได้มีบทบัญญัติไว้ ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าบทบัญญัติหรือข้อกำหนดดังกล่าวนี้เป็นการจำกัดสิทธิของบุคคลในการประกอบอาชีพตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งส่งผลทำให้เขาไม่สามารถทำนิติกรรม นิติกรรมสัญญาใด ๆ ทั้งสิ้นได้ รวมถึงธุรกรรมการเงินต่างๆ ได้ และเป็นอันขัดกับเจตนารมณ์แห่งกฎหมายล้มละลายในการปลดจากล้มละลายด้วยการให้อภัยและคืนโอกาสแก่ลูกหนี้ที่สุจริตให้สามารถเริ่มต้นชีวิตใหม่ได้โดยเร็วตามหลักกฎหมายล้มละลายสมัยใหม่ ตามมาตรา 71 หรือมาตรา 81/1 ที่กล่าวว่า การปลดจากบุคคลล้มละลายทำให้บุคคลล้มละลายหลุดพ้นจากหนี้ทั้งปวงอันพึงขอรับชำระหนี้ได้ เว้นแต่หนี้เกี่ยวกับภาษีอากรหรือหนี้ซึ่งเกิดจากความทุจริตต่อโกงของบุคคลล้มละลายหรือหนี้ซึ่งเจ้าหนี้ไม่ได้เรียกร้อง

จากการศึกษาปัญหากฎหมายเกี่ยวกับผลของการเป็นบุคคลล้มละลายกับราชการทหาร ทั้ง 3 ประเด็นปัญหาที่ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาดังกล่าวนี้ ทั้งนี้ผู้ศึกษาจึงขอเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาดังต่อไปนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลายในการสมัครเข้ารับราชการทหาร

เห็นควรแก้ไข ระเบียบกระทรวงกลาโหมว่าด้วยการบรรจุ การโอน และการบรรจุกลับเข้ารับราชการ พ.ศ.2529 ข้อ 5 ว่าด้วย คุณสมบัติของบุคคลที่สมัครเข้ารับราชการเป็นข้าราชการทหารในข้อ 5.6 เป็น

“ไม่เป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัวหรือเป็นบุคคลล้มละลายตามคำพิพากษาของศาลกรณีบุคคลล้มละลายทุจริต”

และควรจะแก้ไขข้อบังคับทหารว่าด้วยข้าราชการกลาโหมพลเรือน ในข้อ 2 ว่าด้วย คุณสมบัติของผู้สมัครเข้ารับราชการที่ต้องมีตาม (6) เป็น

“ไม่เป็นผู้ที่หนี้สินล้นพ้นตัวกรณีคดีทุจริต”

ทั้งนี้เพื่อไม่ให้กฎหมายตามระเบียบกระทรวงกลาโหมว่าด้วยการบรรจุ การโอน และการบรรจุกลับเข้ารับราชการ พ.ศ.2529 ประกอบกับ ข้อบังคับทหารว่าด้วยข้าราชการกลาโหมพลเรือนไม่จำกัดสิทธิบุคคลในการสมัครเข้ารับราชการทหารใน

การประกอบอาชีพเกินความจำเป็นตามหลักกฎหมายรัฐธรรมนูญตามเจตจำนงของบุคคลตามสิทธิของพลเมืองภายในรัฐที่กฎหมายรัฐธรรมนูญให้การรับรองคุ้มครองสิทธิบุคคล (มาตรา 26 ประกอบกับ มาตรา 27)

2. ปัญหาเกี่ยวกับการปลดข้าราชการทหารออกจากประจำการ กรณีต้องคำพิพากษาให้เป็นบุคคลล้มละลาย

เห็นควรแก้ไขเพิ่มเติม มติสภาภิบาลภิบาล เรื่องการหมุนเวียนกำลังพลบันทึกข้อความส่วนราชการสม. ที่กท 0201/ว.13738 วันที่ 8 ก.ค.07 เรื่องการหมุนเวียนกำลังพล ในการประชุมสภาภิบาลภิบาลครั้งที่ 3/07 เมื่อ 26 มิ.ย.07 ที่ประชุมได้พิจารณาเรื่องการหมุนเวียนกำลังพลแล้วมีมติ ดังนี้

หมายเลข 2 เนื่องจากปรากฏว่าหลักเกณฑ์การปลดข้าราชการออกจากประจำการที่ส่วนราชการต่าง ๆ ได้กำหนดขึ้นไว้ยังแตกต่างกันอยู่เป็นการสมควรที่จะได้แก้ไขปรับปรุงเสียใหม่ให้เหมือนกัน

ทุกส่วนราชการและเห็นว่าหลักเกณฑ์ตามที่ สป. ได้กำหนดไว้นั้นเหมาะสมดีจึงให้ทุกส่วนราชการยึดถือหลักเกณฑ์ของสป. เป็นแนวพิจารณาปลดข้าราชการออกจากประจำการต่อไป กล่าวคือ ถ้าข้าราชการผู้ใดอยู่ในหลักเกณฑ์อย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ให้พิจารณาปลดออกจากประจำการ

หมายเลข 2.3 ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้เป็นคนล้มละลายเพราะทำหนี้สินขึ้นหรือคำพิพากษาถึงที่สุดในคดีแพ่ง อันแสดงว่าเป็นการเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์แห่งตำแหน่งหน้าที่

หมายเลข 3 ให้ส่วนราชการต่าง ๆ ตั้งกักจับกวาดขันให้ผู้บังคับบัญชาทุกระดับชั้นถือปฏิบัติในการพิจารณาปลดข้าราชการออกจากประจำการตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในหมายเลข 2 ตามสมควรโดยพิจารณาเป็นรายบุคคลตามกรณีไป เว้นแต่เป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัวหรือเป็นบุคคลล้มละลายตามคำพิพากษาของศาลกรณีบุคคลล้มละลายทุจริต หรือเป็นผู้ที่มีหนี้สินล้นพ้นตัวกรณีคดีทุจริต

ทั้งนี้ ด้วยเหตุเป็นผู้ที่มีหนี้สินล้นพ้นตัวหรือเหตุแห่งพิพากษาถึงที่สุดให้เป็นคนล้มละลายในคดีแพ่ง ซึ่งเกิดจากหลายสาเหตุอาจจะตั้งใจและไม่ตั้งใจ ดังนั้นจึงสมควรมีหลักข้อยกเว้นที่จะต้องพิจารณาเป็นราย ๆ ไป ที่ไม่เป็นเหตุให้เกิดผลเสียทางเดียวที่จึงทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมในผลแห่งบังคับใช้ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่กฎหมายควรบัญญัติให้มีข้อยกเว้นในการพิจารณา

3. ปัญหาเกี่ยวกับสิทธิในการขอกลับเข้ารับราชการทหารใหม่ กรณีปลดออกจากข้าราชการเพราะต้องคำพิพากษาให้เป็นคนล้มละลาย

เห็นควรที่จะเพิ่มเติมระเบียบกระทรวงกลาโหมว่าด้วยการบรรจุการโอนและการบรรจุกลับเข้ารับราชการพ.ศ.2529 ในข้อ 9 เป็น

ควรกำหนดหลักเกณฑ์ในระเบียบนี้ ให้บุคคลที่เคยรับราชการในกระทรวงกลาโหม ซึ่งได้ออกจากราชการไป ด้วยเหตุกรณีเป็นผู้ที่มีหนี้สินล้นพ้นตัวหรือเหตุแห่งพิพากษาถึงที่สุดให้เป็นคนล้มละลายในคดีแพ่ง หากประสงค์จะกลับเข้ารับราชการใหม่ สามารถเข้ารับราชการได้โดยพิจารณาเป็นรายบุคคลไป เว้นแต่เป็นผู้ที่มีหนี้สินล้นพ้นตัวกรณีคดีทุจริต หรือเป็นบุคคลล้มละลายตามคำพิพากษาของศาลกรณีบุคคลล้มละลายทุจริต

ทั้งนี้ เพื่อให้กฎหมายของข้าราชการที่มีผลในการบังคับใช้อยู่ในปัจจุบันเป็นการไม่จำกัดสิทธิของบุคคลในการประกอบอาชีพตามรัฐธรรมนูญเกินความจำเป็น และไม่ขัดกับเจตนารมณ์แห่งกฎหมายล้มละลายในการปลดจากล้มละลายที่ให้อภัยและคืนโอกาสแก่ลูกหนี้ที่สุจริตให้สามารถเริ่มต้นชีวิตใหม่ได้โดยเร็วตามหลักกฎหมายล้มละลายสมัยใหม่ที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

- เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์. **หลักกฎหมายว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพ**. กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2547.
- ชัยณรงค์ เหลืองวิทย์. “มาตรการฟื้นฟูลูกหนี้ที่มีกิจการขนาดเล็กภายใต้กฎหมายล้มละลาย.” (วิทยานิพนธ์
นิติศาสตร์มหาบัณฑิต. คณะนิติศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542).
- ณัฐกร วิทิตานนท์. **หลักรัฐธรรมนูญเบื้องต้น**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2553.
- ทวี กสิยพงศ์. **คำอธิบายกฎหมายล้มละลายพร้อมด้วยระเบียบปฏิบัติ**. กรุงเทพฯ: กรุงเทพมหานคร, 2526.
- ทวี แจ่มจำรัส. “จริยธรรมในวิชาชีพทหาร อีกหนึ่งมาตรการสำคัญของข้าราชการทหารไทย : โดย พลโท ทวี
แจ่มจำรัส.” **คอลัมน์นิสต์ มติชนออนไลน์**. ประจำวันที่ 2 มกราคม, 2561.
- นิสา สุริยะคาวงค์ และ รุ่ง ศรีสมวงษ์. “หลักความได้สัดส่วนกับการกำหนดเอกสิทธิ์ของคู่สัญญาฝ่าย
ปกครองในสัญญาทางปกครอง.” **วารสารสังคมศาสตร์วิชาการ** 12, 1 (มกราคม-เมษายน, 2562): 92-
93.
- สุธีรา ศรีละจักร. “ปัญหาการล้มละลายของบุคคลธรรมดาซึ่งมิใช่ผู้ประกอบการค้าพาณิชย์.”
(วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต. คณะนิติศาสตร์. ปรีดีพนมยงค์. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์,
2556).
- เอื้อน บุนแก้ว. **กฎหมายล้มละลาย**. กรุงเทพฯ: กรุงเทพมหานคร, 2556.